

Nr 360.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökat bidrag till de enskilda läroanstalternas vikariatskassa; given Stockholms slott den 12 mars 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ekklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, under förutsättning att i det för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa gällande reglementet varder före dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, vidtagen av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven ändring, avseende lärarinnor, för vilka statsbidrag till kassan icke utgår, dels medgiva, att de av departementschefen förordade ändrade grunder för utgående av bidrag till avlöande av sjuk lärarinnas vikarie må tillämpas för tiden från och med år 1920,

dels ock för beredande av ökat bidrag till de enskilda läroanstalternas vikariatskassa enligt av departementschefen angivna grunder från och med år 1921 höja det å ordinarie stat under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till kassan från dess nuvarande belopp, 12,000 kronor, med 7,000 kronor till 19,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
 Statsråden: UNDÉN,
 THORSSON,
 OLSSON,
 SANDLER,
 NOTHIN,
 NILSSON,
 ERIKSSON,
 SVENSSON,
 HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde härefter:

*Ökat bidrag
till de en-
skilda läroan-
stälternas vi-
kariatskassa.*

Vid anmälan av de anslagsbehov under riksstatens åttonde huvudtitel för år 1921, som voro avsedda att underställas 1920 års riksdags prövning, hemställde jag under punkten 181, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition angående höjt bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstälternas vikariatskassa, för ändamålet beräkna en ökning av det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till nämnda kassa från det nu i riksstaten upptagna beloppet, 12,000 kronor, med 5,000 kronor till 17,000 kronor.

Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Vid nämnda tillfälle anförde jag, bland annat, att erforderlig utredning i ärendet ej ännu hunnit verkställas. Så har numera skett, och jag

anhåller fördenskull att få till Kungl. Maj:ts prövning och avgörande ånyo anmäla berörda ärende.

Jag vill då till en början med några ord erinra om tillkomsten av de enskilda läroanstalternas vikariatskassa m. m.

Först många år efter det staten börjat ekonomiskt understödja de enskilda läroanstalterna, vidtogos genom Kungl. Maj:ts och riksdagens försorg åtgärder för ordnande av lärarpersonalens vid nämnda läroanstalter avlönings- och pensionsförhållanden. Då genom beslut av 1909 års riksdag vissa minimiavlöningsbelopp åt lärarinnorna vid de statsunderstödda privatläroverken blevo föreskrivna såsom villkor för statsunderstöds utgående till nämnda läroverk och i samband därmed vissa föreskrifter i fråga om berörda avlöningars åtnjutande m. m. lämnades, kommo i ett hänseende icke några bestämmelser till stånd, nämligen om tjänstledig sjuk lärarinnas avlöningsförmåner.

På grund härav och då vid de enskilda läroanstalterna tjänstgörande lärarinna ej ansetts kunna räknas som ordinarie i den i fråga om statstjänst vanliga meningen, var dylik lärarinna i händelse av tjänstledighet till följd av sjukdom utsatt för möjligheten att nödgas avstå hela den på tjänstledighetstiden belöpande delen av sin avlöning, och det berodde då i regeln på vederbörande skolas ekonomiska ställning, om någon mera avsevärd del av avlöningen kunde få utgå till den tjänstlediga lärarinnan.

Redan till 1913 års riksdag avlät emellertid Kungl. Maj:t ett förslag, som var avsett att avhjälpa nyss angivna missförhållande. Berörda förslag innebar hemställan till riksdagen om beviljande av medel till understödjande av en så kallad vikariatskassa för de statsunderstödda enskilda läroanstalterna. Ändamålet med nämnda kassa skulle vara att, så vitt anginge till densamma anslutna läroanstalter, lämna bidrag till bestridande av avlöningen för på grund av sjukdom tjänstlediga lärarinnors vikarier och därvid betrygga rätt för dylika lärarinnor att bibehålla en del av sina löneförmåner.

Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen, som å riksstatens åttonde huvudtitel under rubriken: privatläroverk uppförde ett förslagsanslag med titel: bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, å 12,000 kronor. Med samma belopp är anslaget uppfört även i riksstaten för år 1920.

För den nyinrättade vikariatskassan fastställde Kungl. Maj:ts reglemente den 21 februari 1914 (Svensk författningssamling nr 29), i vilket reglemente paragraferna 7 och 11 genom kungörelse den 19 april 1918 (nr 265) erhållit ändrad lydelse. Statens årliga bidrag till kassan utgår enligt i detta reglemente stadgade grunder, vilka närmare angåvos i det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1913 års riksdag. Härom samt om delaktighet i kassan m. m. stadgas närmare i paragraferna 2, 7 och 10 av nämnda reglemente, vilka paragrafer lydande på följande sätt:

§ 2.

1. Rättighet att ingå i kassan äger varje läroanstalt, som åtnjuter statsunderstöd såsom enskild läroanstalt ur de därför å riksstatens åttonde huvudtitel uppförda anlagen. Med delaktighet i kassan följer skyldighet för läroanstalten dels att låta sjuk lärarinna kvarstå å läroanstaltens stat under den tid, då för avlönande av hennes vikarie bidrag kan erhållas från vikariatskassan, dels att till sjuk lärarinna under denna tid utbetala åtminstone i § 13 angiven del av hennes lön.

2. Läroanstalts delaktighet i kassan avser, under förutsättning att de icke uppnått 60 års ålder, föreståndarinnan och alla vid anstalten anställda

a) ämneslärarinnor och övningslärarinnor med tjänstgöring av sådan omfattning och art, att de äga rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad,

b) lärarinnor med huvudsaklig tjänstgöring i de förberedande klasserna och med minst 15 timmars tjänstgöring i veckan.

Läroanstalts delaktighet avser däremot icke sjuk lärarinnas vikarie.

§ 7.

1. De anslutna läroanstalternas avgifter till vikariatskassan erläggas, för år räknat:

a) med 22 kronor för föreståndarinna och sådan ämneslärarinna, som omförmåles i § 2 mom. 2 a),

b) med 92 öre för varje veckotimme i klasserna över de förberedande av sådan övningslärarinnas undervisning, som omförmåles i § 2 mom. 2 a), samt med 84 öre för varje veckotimme av sådan övningslärarinnas undervisning i de förberedande klasserna,

c) med 17 kronor för sådan lärarinna, som omförmåles i § 2 mom. 2 b).

Dessa avgifter erläggas av vederbörande läroanstalt, med rätt för anstalten att av lärarinnas lön avdraga ett belopp, svarande mot hälften av den avgift till vikariatskassan, som för henne fordras.

2. Från staten utgår årligt bidrag till vikariatskassan med 11 kronor för föreståndarinna och sådan ämneslärarinna, som omförmåles i § 2 mom. 2 a), samt

med 46 öre för varje veckotimme av där avsedd övninglära­rin­nas undervisning i klasserna över de förberedande.

3. De i denna § bestämda avgifter och statsbidrag äro beräknade efter grunder, för vilka redogöres i bilaga till detta reglemente.

§ 10.

1. Bidrag till avlöning åt sjuk lärarin­nas vikarie utgår för högst 72 läs­veckor i följd samt för sammanlagt högst 180 läs­veckor av olika sjukdoms­perioder.

2. För lärarinna, som varit sjuk minst 72 läs­veckor i följd, må vikariats­bidrag icke ånyo utgå förrän hon efter att hava åter­ställt till hälsan be­trifft full tjänstgöring under minst 18 läs­veckor. Att hälsan efter den förra sjuk­domen återvunnits skall styrkas med vederbörligt läkar­betyg.

3. Bidrag utgår endast för av sjukdom föran­ledd tjänstledighet, som tagit sin början efter läro­anstalts anslutning till kassan.

4. För föreståndarinna och lärarinna, som fyllt 60 år, erlägger kassan in­tet bidrag.

5. Havandeskap räknas icke såsom sjukdom. Sjukersättning utgår icke under de fyra första veckorna efter förlossningen.

6. Om och i den mån kassans ställning det med­giver, kan, efter styrelsens beprövande, vid sjukdomstid, som överskrider i mom. 1 om­förmälda högsta sjukdomstider, i särskilt ömmande fall på därom gjord fram­ställning under­stödd lämnas.

Den inskränkning i rätten för sjuk lärarinna att åtnjuta under­stödd från vikariatskassan, som på nyss angivet sätt är stad­gad, har föranlett centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen att hem­ställa om ändring i de av riksdagen prövade, för stats­bidrags utgående gällande grunderna. I detta syfte har sagda styrelse till Kun­gl. Maj:t ingivit en ansökning, däri styrelsen upptager, bland annat, berörda fråga till be­handling.

Styrelsen erinrar till en början om de bestämmelser beträffande rätt för sjuk lärarinna att genom vikariatskassan erhålla bidrag till sin vikaries avlöning, vilka i det föregående återgivits, och fram­håller, att läro­lönenämnden i sitt den 31 maj 1918 avgivna betänkande angående löne­reglering för lärarpersonalen vid privatläroverken föreslagit sådan ändring i reglementet för vikariatskassan, att vikariatsbidrag skulle kunna utgå under fem år i följd. Då nu på grund av den pågående utredningen om skol­väsendets omläggning uppskov med en definitiv löne­reglering för privatläroverkens lärarpersonal upp­stått, vore det nödvändigt, att åtgärder vidtoges för att under över­gångstiden avhjälpa det nys angivna missför­hållandet i fråga om vikariats­bidrags utgående. Detta kunde lämpligast åstadkommas genom ett särskilt anslag till vikariatskassan, varigenom denna sattes i stånd att bevilja vikariats­bidrag i de fall, då så erfordrades, utöver den eljest fast­ställda tiden. Då det vore önskvärt, att även för de lärarinnor, som tillhörde vikariatskassans icke stats­under­stödda del, den tid, under vilken bi-

drag till sjukvikariens avlöning kunde erhållas, utsträcktes i samma mån som för de övriga lärarinnorna, syntes en höjning av avgifterna till vikariatskassan för ifrågavarande lärarinnor böra vidtagas. Styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte utverka ökat anslag till de enskilda läroanstalternas vikariatskassa för att därigenom under tiden före en kommande löne- och pensionsreglering bereda vikariatsbidrag åt sjuk lärarinnas vikarie utöver 72 läsveckor enligt § 10 mom. 6 av kassans reglemente.

Styrelsens framställning stöder sig på en vid ansökningen fogad, av ordföranden i styrelsen för vikariatskassan, lektorn E. Göransson, verkställd utredning angående kostnaderna för en utsträckning av den tid, under vilken bidrag skulle utgå från nämnda kassa åt sjuk lärarinnas vikarie.

Göranssons utredning utgår från en successiv utsträckning av den tid, för vilken vikariatsbidrag till avlöning av sjuk lärarinnas vikarie skulle få utgå, sålunda, att under år 1920 bidrag skulle utgå till vikarie för lärarinna, som varit sjuk högst 108 läsveckor i följd, under år 1921 för en sjukdomstid av högst 144 läsveckor i följd samt från och med år 1922 av högst 180 läsveckor i följd. Bidragets storlek för sjukvecka skulle efter Göranssons utredning bestämmas enligt grunderna i nu gällande reglemente för kassan. Vidare skulle de till kassan anslutna läroanstalternas årsavgifter utgå med samma belopp som hittills till kassans statsunderstödda avdelning, så att hela ökningen i kostnader skulle täckas genom en ökning av statsbidraget.

Efter en beräkning av storleken av den ökning av statsbidraget, som ett utsträckande av förut omfördälda tid skulle kräva, yttrar Göransson, bland annat, följande:

Man vore på den säkra sidan, om man höjde avgifterna med respektive 3, 6 och 9 procent. För närvarande utgjorde summan av årsavgiften och statsbidraget för en ämneslärarinna eller föreståndarinna 33 kronor. Detta belopp skulle följaktligen under år 1920 behöva ökas till 34 kronor, under år 1921 till 35 kronor och under 1922 till 36 kronor.

Såsom förut vore angivet, skulle läroanstalternas bidrag vara oförändrat 22 kronor för ämneslärarinna och föreståndarinna. På grund härav skulle statsbidraget, som för närvarande utginge med 11 kronor om året för dessa personer, under åren 1920, 1921 samt 1922 och följande år komma att utgöra respektive 12 kronor, 13 kronor och 14 kronor. För övningslärarinna bleve statsbidraget pr veckotimme, beräknat under förutsättning att i medeltal 24 veckotimmars tjänstgöring motsvarade full tjänstgöring, respektive 52 öre, 56 öre och 60 öre, då hänsyn också tagits till lämpligheten av att årsavgiften vore jämnt delbar med 4. Den skulle nämligen fördelas på 2 terminer samt på lärarinnan och skolan.

Göransson anför därefter, att statsanslaget till vikariatskassan — vilket, såsom förut omnämnts, är av förslagsanslags natur och som i riksstaten är uppfört med 12,000 kronor — från och med år 1916 något överskridits och under år 1918 utgått med 13,137 kronor 62 öre; han fortsätter därpå:

Den nu ifrågasatta ökningen av anslaget betingas av ökningen i antalet lärarinnor och, under det första året, av ökad anslutning till kassan. Om man räknar med samma ungefärliga ökning som hittills under de närmaste åren och till en början antager, att vikariatsbidrag utgår efter oförändrade grunder, skulle under år 1919 fordras ungefär 13,500 kronor, år 1920 14,000 kronor, under år 1921 14,500 kronor och under 1922 15,000 kronor. Om statsbidraget ökades, för att kassan skulle på angivet sätt lämna vikariatsbidrag under längre sjuktid, skulle de förut angivna beloppen behöva ökas i förhållandet 12/11, 13/11 och 14/11 respektive, vadan således för år 1920 skulle fordras ett statsbidrag av 15,300 kronor, år 1921 av 17,100 kronor samt under år 1922 och följande år 19,100 kronor.

Komma de lärarinnor, som tillhöra kassans statsunderstödda avdelning, i åtnjutande av här ifrågasatta ökade förmåner, bära självfallet även de, som tillhöra kassans icke statsunderstödda avdelning, också kunna erhålla bidrag till sjukvikariatsens avlöning under lika lång sjuktid som de förra. Kostnaden härför skulle för sådana lärarinnor, som avses i reglementets § 2 mom. 2 b betinga avgifter om respektive 17,50, 18,00 och 18,50 kronor för åren 1920, 1921 samt 1922 och följande. För övningslärarinnas undervisning i de förberedande klasserna skulle avgiften för nämnda år för undervisningstimme uppgå till respektive 87 öre, 89 öre och 92 öre. Då emellertid antalet lärarinnor i kassans icke statsunderstödda avdelning är allt för litet för att icke rena tillfälligheter skulle kunna få för stort spelrum, tillåter jag mig föreslå, att årsavgifterna från och med år 1920 höjas för lärarinnor med huvudsaklig tjänstgöring i de förberedande klasserna till 19 kronor samt för övningslärarinnas tjänstgöring i de förberedande klasserna till 92 öre för undervisningstimme.

Slutligen anger Göransson de ändringar i kassans reglemente, som vore behövliga, därest de föreslagna ändringarna i fråga om tiden för rätt att uppbära vikariatsbidrag bleve genomförda. Dessa ändringar gälla paragraferna 7 och 10, för vilka följande ändrade lydelse föreslagits:

§ 7.

1. De anslutna läroanstalternas avgifter till vikariatskassan erläggas, för år räknat:

- a) med 22 kronor för föreståndarinna och sådan ämneslärarinna, som omförmåles i § 2 mom. 2 a);
 - b) med 92 öre för varje veckotimme av övningslärarinnas undervisning;
 - c) med 19 kronor för sådan lärarinna, som omförmåles i § 2 mom. 2 b).
- Dessa avgifter erläggas av vederbörande läroanstalt, med rätt för anstalten

att av lärarinnans lön avdraga ett belopp, svarande mot hälften av den avgift till vikariatskassan, som för henne fordras.

2. Från staten utgår ett årligt bidrag till vikariatskassan för föreståndarinnan och sådan ämneslärarinnan, som omförmäles i § 2 mom 2 a), med 12 kronor under år 1920, med 13 kronor under år 1921 samt från och med år 1922 med 14 kronor; för varje veckotimme av i § 2 mom. 2 a) avsedd övningslärariinnas undervisning i klasser över de förberedande med 52 öre under år 1920, med 56 öre under år 1921 samt med 60 öre från och med år 1922.

3. De i denna § bestämda avgifter och statsbidrag äro beräknade efter grunder, för vilka redogöres i bilaga till detta reglemente.

§ 10.

1. Den tid, under vilken bidrag utgår till avlöning åt sjuk lärarinnas vikarie, utsträcker under år 1920 till högst 108, under år 1921 till högst 144 samt från och med år 1922 till högst 180 läsveckor i följd.

Mom. 2 utgår.

Mom. 2 = mom. 3.

Mom. 3 = mom. 4.

Mom. 4 = mom. 5.

Mom. 5 = mom. 6.

På grund av remiss har styrelsen för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa den 10 maj 1919 avgivit utlåtande över centralstyrelsens framställning. I utlåtandet anföres, bland annat, följande:

Under år 1918 har kassan fått vidkännas stora utgifter på grund av den under årets senare del rådande epidemien, och det lider intet tvivel, att stegringen i utgifterna även fortgått vårterminen 1919. Utgifterna från kassans statsunderstödda avdelning uppgingo under år 1918 till 45,949 kronor 43 öre, under det att inkomsterna utgjorde endast 40,828 kronor 50 öre. Av en utlåtandet bilagd redogörelse över kassans verksamhet under år 1918 framgår tydligt, att kassans nuvarande ställning icke medger en utsträckning av tiden för vikariatsbidrags utgående utan en motsvarande ökning av dess inkomster.

Styrelsen önskar med eftertryck framhålla, att den merkostnad, som komme att drabba kassans statsunderstödda avdelning, om en utsträckning av tiden för vikariatsbidrags utgående genomfördes, icke heller rimligen kan påläggas de för närvarande på grund av dyrtiden hårt betungade skolorna, utan att den enda till buds stående utvägen är, att merkostnaden helt och hålles täckes genom ett tillskott i statsbidraget.

Styrelsen hemställer därför om åtgärder för åstadkommande av en höjning av statsbidraget till kassan i överensstämmelse med det i Göransson's omförmälda utredning framlagda förslaget, men uttalar sig för att det som villkor för ökat statsbidrag borde åläggas kassans delägare att på i kassans reglemente föreskrivet sätt vidtaga de i sagda utredning föreslagna ändringarna i nämnda reglemente.

Över nu ifrågavarande framställning inforrades sedermera utlåtande från statskontoret. Innan statskontoret avgav sitt utlåtande, begärde statskontoret yttrande i ärendet från läroverksöverstyrelsen. Skolöverstyrelsen, vari läroverksöverstyrelsen vid tiden för yttrandets avgivande uppgått, har den 21 januari 1920 avgivit dylikt yttrande. Överstyrelsen har häri anfört, bland annat, följande:

Överstyrelsen ville anmärka, att det ej finnes någon föreskrift om eller överhuvud syntes vara nödvändigt, att för sjukdom tjänstledig lärarinna lämnade sin tjänst, om hon efter två års sådan tjänstledighet vore på grund av sjukdom oförmögen att återinträda i tjänstgöring. Det vore ju tänkbart och möjligt, att hon efter de två åren kunde erhålla förlängd tjänstledighet under villkor, att hon av sina löneförmåner avstode vad som erfordrades för avlöande av vikarien, till vars lön ej längre erhöles något bidrag från vikariatskassan. Under nu gällande provisoriska löneförhållanden skulle den tjänstlediga lärarinnan vara berättigad att behålla den tillfälliga löneförbättringen (för år 1920 1,200, respektive 1,500 kronor) och eventuellt dyrtidstillägg jämte kanske ett eller annat ålderstillägg och sålunda efter de två åren ej kunna anses vara i ekonomiskt hänseende blottställd. Emellertid kunde det vara ovisst, om skolorna i varje fall skulle vara benägna för en dylik anordning, särskilt som de för vikarien ej skulle kunna bli delaktiga i vikariatskassan. Det skulle utan tvivel både för lärarinnorna och för skolorna vara en fördel, om vikariatskassan genom ökat statsanslag sattes i stånd att utbetala vikariatsbidrag under längre tid än enligt nu gällande bestämmelser, och överstyrelsen finge för sin del tillstyrka, att åtgärder vidtoges i sådant syfte.

För såvitt centralstyrelsen med sitt uttalande, att vikariatskassan genom förhöjt anslag skulle sättas i stånd att »bevilja vikariatsbidrag i de fall, då så erfordras, utöver den eljest fastställda tiden», skulle avse, att utbetalande av vikariatsbidrag under tid utöver de två åren skulle göras beroende av den tjänstlediga lärarinnans ekonomiska ställning, finge överstyrelsen för sin del avstyrka en dylik anordning. Ifrågavarande rätt borde gälla lika för alla.

Överstyrelsen vore icke i tillfälle att bedöma, huruvida de ifrågasatta anslagsbeloppen kunde anses tillräckliga för det avsedda ändamålet men hade icke någon anledning ifrågasätta tillförlitligheten av de beräkningar, som låge till grund för dessa anslagsbelopp. Emellertid hade överstyrelsen under hand inhämtat, att vikariatskassan under det senast gångna året tagits i anspråk i sådan utsträckning, att dess ordinarie tillgångar visat sig långt ifrån tillräckliga. Det kunde därför möjligen ifrågasättas, om ej förhöjningen av statens bidrag borde göras större, än som nu föreslagits, för att förekomma allt för betungande uttaxeringar på kassans delägare. Då emellertid kassans styrelse icke funnit sig böra ifrågasätta större höjning i statsbidraget, än som begärts i centralstyrelsens framställning, ansåge sig överstyrelsen icke böra påyrka någon ytterligare stegring i detta bidrag.

Den av centralstyrelsen ifrågasatta åtgärden att även för de lärarinnor, som tillhörde vikariatskassans icke statsunderstödda del, möjliggöra en utsträck-

ning av den tid, under vilken bidrag till sjukvikariens avlöning kunde erhållas, genom en höjning av avgifterna till vikariatskassan för ifrågavarande lärarinnor, syntes överstyrelsen vara i sin ordning, och hade sålunda överstyrelsen intet att däremot erinra.

Statskontoret, vars utlåtande är dagtecknat den 6 mars 1920, har i ärendet anfört följande:

Vad angår frågan om beredande åt vikariatskassan av ökat statsanslag i syfte att möjliggöra en utsträckning av den tid i en följd, under vilken bidrag till avlöning åt sjuk lärarinnas vikarie skulle av nämnda kassa utbetalas, vill det synas statskontoret, som om den tid av 72 läsveckor, som utgör den längsta tid för oavbruten tjänstledighet på grund av sjukdom, varunder för närvarande dylikt bidrag utgår, vore allt för kort. En förlängning av denna tid måste, enligt statskontorets mening, anses såsom synnerligen önskvärd, och har vad härutinnan av lektorn E. Göransson föreslagits i en centralstyrelsens för flick- och samskoleföreningen förevarande framställning bilagd utredning icke givit statskontoret anledning till annan erinran, än att statskontoret funnit det lämpligast, att den ifrågasatta utsträckningen av bidragstiden sker sålunda, att sagda tid från och med år 1921 bestämmes till högst 180 läsveckor, vare sig sjukledigheten varar i en följd eller fördelar sig på olika perioder.

Därest detta statskontorets förslag skulle vinna bifall, bör mom. 1 av § 10 i gällande reglemente för kassan från och med nämnda år erhålla följande ändrade lydelse:

»Bidrag till avlöning åt sjuk lärarinnas vikarie utgår för högst 180 läsveckor, vare sig den av sjukdomen föranledda tjänstledigheten varar i en följd eller fördelar sig på olika perioder».

Punkt 2 i samma paragraf torde i så fall bära utgå.

En dylik utsträckning av vikariatsbidragstiden bör givetvis komma alla lärarinnor, vilka vederbörande läroanstalters delaktighet i kassan avser, till godo, och bör, enligt statskontorets mening, en sådan generalisering av berörda förmån vara en förutsättning för en eventuell höjning av det till kassan utgående statsanslaget.

Den ökade kostnad för kassan, som skulle bli en följd av meranämnda förlängning av tiden för vikariatsbidrags utgående, har ansetts bära, i vad angår de lärarinnor, för vilka kassan åtnjuter statsanslag, helt bestridas av statsmedel, under det att densamma, i vad den hänför sig till övriga lärarinnor, för vilka vederbörande läroanstalter äro i kassan delaktiga, skulle täckas genom höjning av de avgifter, läroanstalterna äro skyldiga att för nämnda lärarinnor erlagga till kassan.

De av lektor Göransson av sistnämnda anledning föreslagna ändringar i punkterna b) och c) av mom. 1 i § 7 i kassans reglemente hava icke givit statskontoret anledning till erinran. I likhet med ovensagda ändringar i § 10 av samma reglemente torde berörda ändringar bära träda i kraft från och med år 1921.

Icke heller har statskontoret, med hänsyn till vad upplyst blivit rörande de till kassan anslutna läroanstalternas ekonomi, ansett sig böra motsätta sig, att nyssberörda merkostnad, i vad den hänför sig till de lärarinnor, för vilka kassan åtnjuter statsbidrag, må helt bestridas av statsmedel.

Med hänsyn till vad statskontoret ovan föreslagit rörande tidpunkten för ikraftträdandet av den utsträckta vikariatsbidragstiden och ur synpunkten av enkelhet och reda har det emellertid synts statskontoret lämpligt att i stället för att, såsom av lektor Göransson föreslagits, höja de årliga statsbidragen till kassan med vissa belopp för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922, med uteslutande av den för år 1920 ifrågasatta höjningen av berörda bidrag, från och med år 1921 öka sagda bidrag till de belopp, som av Göransson beräknats att gälla för tiden från och med år 1922.

Någon ökad kostnad för statsverket synes detta statskontorets förslag icke komma att medföra, då ju någon bidragsförhöjning för år 1920 icke skulle ifrågakomma.

Enligt de av lektor Göransson verkställda beräkningarna rörande ökade årliga statsbidrag till kassan samt höjning av det för sagda bidrag avsedda riksstatsanslaget, vilka beräkningar statskontoret icke är i tillfälle att kunna kontrollera, skulle således från och med år 1921 det till kassan utgående riksstatsanslaget behöva höjas till i runt tal 19,000 kronor samt mom. 2 av § 7 i reglementet för kassan ändras sålunda, att i berörda moment insättes i stället för »11 kronor» i första raden och »46 öre» i andra raden respektive »14 kronor» och »60 öre».

Statskontoret hemställde alltså, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att, under förutsättning att här ovan förordade ändringar i det för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa gällande reglementet varda från och med år 1921 vidtagna, för bestridande av statsbidrag till nämnda kassa enligt ovan angivna grunder, från och med nämnda år höja nyssberörda förslagsanslag med 7,000 kronor till 19,000 kronor.

Det av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen framlagda *Departements-*
chefen. förslag, för vilket jag förut redogjort, har i allt väsentligt mötts av gillande från de myndigheters sida, som yttrat sig däröver, och ej heller jag har i det hela något att därvid erinra. Förslaget kärnpunkt är, såsom min framställning av ärendet torde hava visat, en sådan ändring i hittills gällande grunder för utgåendet av bidrag för avlöning av sjuk lärarinnas vikarie, att den tid, varunder dylikt bidrag må utgå, ej begränsas på sådant sätt, som nu är stadgat. I enlighet med statskontorets förslag anser jag, att den därvid erforderliga ändringen i hithörande bestämmelse bör formuleras så, att bidragstiden bestämmes till högst 180 läsveckor, vare sig sjukledigheten varar i en följd eller fördelar sig på olika perioder.

Att den utsträckning av tiden för rätt att erhålla vikariatsbidrag, som sålunda bör medgivas, kommer även de lärarinnor till godo, för vilka

ej utgår något statsbidrag till vederbörande läroanstalt men för vilka läroanstalten åtnjuter delaktighet i kassan, är enligt min mening av nöden, och jag anser lika med statskontoret, att en höjning av statsbidraget till kassan bör ske endast under förutsättning att ett stadgande av nu angiven innebörd varder av kassan beslutet.

Den utsträckning av bidragstiden, som jag nu tillstyrkt, kan uppenbarligen ej äga rum, med mindre kassan erhåller ökade inkomster. Av utredningen i ärendet framgår nämligen, att kassans ställning är så svag, att kassan ej under andra omständigheter förmår bära de ökade ekonomiska förpliktelser, som en dylik utsträckning skulle medföra. Visserligen äro de till kassan anslutna läroanstalterna förpliktade att för varje lärarinna, för vilken delaktighet i kassan är erhållen, erlægga årligt bidrag, och det kunde då tänkas, att skälig andel i de kostnader, som nyssberörda utsträckning komme att vålla, bleve nämnda läroanstalter ålagd. Men, såsom från mer än ett håll betonats, ifrågavarande läroanstalters ekonomiska ställning var i de allra flesta fall redan från början mycket svag, och den har under de gångna krisåren ytterligare försvagats, vadan det i regel torde visa sig alldeles omöjligt för dem att bära en dylik ökad kostnad. Det torde därför vara ofrånkomligt, att staten bär den merutgift, som av nu nämnda anledning komme att förorsakas kassan, och jag tillstyrker alltså, att härför nödiga medel äskas av riksdagen. Det är emellertid självklart, att ifrågavarande merkostnad täckes av staten, endast i vad densamma hänför sig till de lärarinnor, för vilka kassan åtnjuter statsbidrag. Vad angår kostnaden för övriga lärarinnor, för vilka vederbörande läroanstalter hava delaktighet i kassan, hava alltså läroanstalterna att likasom hittills ensamma svara för denna kostnad.

Vidkommande storleken av den ökning av statsbidraget till kassan, som sålunda är behöfvig, instämmer jag med statskontoret därutinnan, att densamma bör från och med år 1921 beräknas till samma belopp, som enligt den av lektor Göransson verkställda utredningen är behöfvig från och med år 1922. Den av honom föreslagna successiva ökningen av statsbidraget — och således också av vikariatsbidragstidens omfattning — synes mig alltså ej böra äga rum. Emellertid har statskontoret tänkt sig, att den ifrågasatta utsträckningen av nämnda tid skulle inträda först med år 1921. För min del anser jag, att den ifrågasatta ändringen i grunderna för vikariatsbidragets åtnjutande bör få gällande kraft redan för år 1920. Kassans ställning är, som sagt, så svag, att den ej förmår ensam fylla de nya kraven på kassan, och å andra sidan är det uppenbarligen av stor vikt

för såväl läroanstalter som lärarinnor, att de nu gällande, jämförelsevis stränga bestämmelserna för rätt att åtnjuta bidrag ur kassan något mildras. Särskilt har önskvärdheten av sådan lindring framträtt under de sista åren på grund av den starkt utbredda sjukligheten under dessa år. Jag ber ytterligare få tillägga, att den kostnad, som ett dylikt tidigare ikraftträdande av den utvidgade bidragsrätten skulle medföra för år 1920, enligt vad utredningen i ärendet visar, skulle med endast omkring 1,300 kronor överstiga det belopp, varmed statsbidraget beräknas komma att enligt nu gällande bestämmelser faktiskt utgå från och med år 1920. Jag vill därför tillstyrka, att riksdagens medgivande måtte utyerkas därtill, att de ifrågasatta nya bestämmelserna må få äga gällande kraft redan under år 1920. Då vederbörande anslag har förslagsanslags natur, lärer någon av sistberörda åtgärd förorsakad ökning av anslaget för år 1920 ej vara behövlig.

Bifall till nu föreliggande förslag skulle, såsom i det föregående påpekats, medföra vissa ändringar i det för vikariatskassan gällande reglementet. De i sådant hänseende framlagda förslagen synas mig kunna godtagas. Emellertid bör det ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid utfärda föreskrift om dylika ändringar. Om den ändring i sagda reglemente, som bör utgöra en förutsättning för förhöjt statsanslag och varom kassan själv har att i föreskriven ordning först fatta beslut, har jag redan talat. Jag syftar på den föreslagna rätten även för de lärarinnor, för vilka statsbidrag ej utgår, att erhålla förmånen av utsträckt tid för utgående av bidrag till vikaries avlöning. Om de ändrade grunderna för utgående av statsbidrag till sjukvikarier skola gälla från och med år 1920, bör givetvis omförmälda ändring i reglementet vara av kassan beslutad före viss dag under år 1920, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Under åberopande av vad jag nu anfört, hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, under förutsättning att i det för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa gällande reglementet varder före dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, vidtagen av mig i det föregående angiven ändring, avseende lärarinnor, för vilka statsbidrag till kassan icke utgår,

dels medgiva, att de av mig förordade ändrade grunder för utgående av bidrag till avlöning av sjuk lärarinnas vikarie må tillämpas för tiden från och med år 1920,

dels ock för beredande av ökat bidrag till de enskilda läroanstalternas vikariatskassa enligt av mig angivna grunder från och med år 1921 höja det å ordinarie stat under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till kassan från dess nuvarande belopp, 12,000 kronor, med 7,000 kronor till 19,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, gilla; och skulle proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gustaf Florén.
